

Spinoza ve Stoacılar

Jon Miller

Çeviri: Berk Utkan Atbakan

alBaraka
Yayınları

JON MİLLER

Kanada'nın Ontario Eyaleti'nde bulunan Queen's Üniversitesi'nde felsefe profesörü olarak görev yapmaktadır. Erken modern dönem felsefesi (rasyonalizm) ve antik felsefe (Stoacılık) alanlarında uzmanlaşmıştır. Çok sayıda makale, kitap bölümü ve ansiklopedi maddesi kaleme alan Miller'in telif eserlerinin başlıcaları şunlardır:

- *Hellenistic and Early Modern Philosophy* (Cambridge, 2003)
- *Aristotle's Nicomachean Ethics: A Critical Guide* (Cambridge, 2011)
- *The Reception of Aristotle's Ethics* (Cambridge, 2012)
- *Spinoza and the Stoics* (Cambridge, 2015) [*Spinoza ve Stoacılar*]

BERK UTKAN ATBAKAN

1982 yılında İstanbul'da doğdu. 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitenin Felsefe Anabilim Dalı'nda 2012 yılında yüksek lisans, 2017 yılında doktora eğitimini tamamladı.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
KISALTMALAR	13
GİRİŞ.....	17
1. Spinozacılık ile Stoacılık Arasındaki Belirgin Benzerlikler	20
2. Spinoza ve Stoacıları Niçin Çalışalım?	25
3. Yönteme İlişkin Notlar	27
4. Bölümlere Genel Bakış	33
5. Bu Kitapta Yer Almayanlar.....	38
6. Tarihsel Arkaplan: Spinoza'nın Zamanındaki Stoacılık ve Spinoza'nın Stoacılık Hakkında Bildikleri	40
1. Monizm.....	51
1.1 Genel Olarak Monizm.....	54
1.2 Stoacı ve Spinozacı Monizmler	58
1.3 Monizm Lehine Argümanlar.....	85
1.4 Sonuç: Teleoloji.....	93
2. <i>Phantasia</i> ve İdealar.....	105
2.1 Dışsalcılığa Karşı İçselcilik.....	107
2.1.1 Stoacılar	107

2.1.2 Spinoza.....	114
2.1.3 Karşılaştırmalar (1): Zihinsel İçeriğin Kökenleri Üzerine.....	119
2.1.4 Karşılaştırmalar (2): İşlev Sorunu.....	122
2.1.5 Karşılaştırmalar (3): Zihinsel İçeriklerin Dolayımı....	124
2.2 Tipoloji.....	125
2.3 İzlenimlerin/İdeaların Bağlama Oturtulması	141
2.3.1 İzlenimlerin/İdeaların Eylemdeki Yerleri	142
2.3.2 Onay (1): Hâkim Görüş	145
2.3.3 Onay (2): Alternatif Bir Görüş.....	149
2.3.4 Spinoza'nın Onay Konusunda Stoacılara Tepkileri....	155
2.4 Sonuç	160
3. Conatus ve Oikeiosis	163
3.1 <i>Horme</i> değil, <i>Oikeiosis</i>	165
3.2 Kendini Koruma.....	168
3.2.1 Stoacılar: Kendini Koruma Üzerine.....	168
3.2.2 Grotius: <i>Oikeiosis</i> Üzerine.....	170
3.2.3 <i>Conatus</i> un Sunuluşu.....	174
3.2.4 Descartes'in Birinci Hareket Yasası.....	176
3.2.5 Stoacılar ve Spinoza: Kendini Koruma Üzerine.....	177
3.3 Kendini Korumadan Hareketle ... Nereye?.....	191
3.3.1 Bireysel Özdeşlik.....	192
3.3.2 Rasyonel Hâle Gelmenin Getirdiği Değişim	201
3.4 Sonuç	216
Ek: Spinozacılığın Tutar(sız)lığı Üzerine.....	217
4. Değer.....	227
4.1 Değer Teorisi	229
4.2 Üç Değer Kategorisi.....	232
4.3 İyinin Normatifliği Üzerine	237

4.4 Göreciliğe Karşı Mutlakçılık	244
4.4.1 Spinoza'nın Koşullara Göre Değişken Olmayan Göreciliği	245
4.4.2 Stoacı 'Mutlakçılık'	254
4.5 Değerlerin Olgusallığı	257
4.6 Sonuç: Neyin İyi Sayıldığı.....	261
5. Mutluluk.....	265
5.1 Mutluluğun Dili	270
5.2 Mutluluğun Biçimi ve İçeriği	283
5.3 Stoacılıkta Eudaimonik Biçim ve İçerik.....	285
5.4 Kartezyen Yenilikler	290
5.5 Spinoza'nın Eudaimonik Biçimi.....	292
5.5.1 Felsefi Etikte Mutluluğun Konumu.....	293
5.5.2 Duygu.....	296
5.5.3 En Yüksek İyi	298
5.6 Spinoza'nın Eudaimonik İçeriği	301
5.6.1 Erdem	302
5.6.2 Dışsal İyiler (I)	305
5.6.3 Dışsal İyiler (II)	308
5.7 Sonuç: Doğaya Uygun Yaşam.....	311
Sonuç: Spinoza ve Stoacılar?	319
KAYNAKÇA.....	325
ATIF DİZİNİ.....	345
GENEL DİZİN	353

TEŞEKKÜR

Araştırmak ve yazmak bana büyük keyif verebiliyor. Keyiflerin en büyüğü ise öğrenmeye ve keşif yapmaya eşlik edenler. Hemen peşi sıra gelenler ise yazın camiasındaki meslektaşlarımla girebildiğim etkileşimlerin getirdiği keyifler. Bu cüretli çalışmanın ortaya çıkış süreci yıllar almış olduğu için, çalışmaya şu ya da bu yoldan katkı sunan herkesi hatırlayamıyorum. İhmâl ettiklerimin hoşgörülerine sığınmak zorundayım.

Kimlere teşekkür edeceğimi düşünürken işe kuşkusuz Brad Inwood, Calvin Normore ve Phillip Mitsis ile başlamam gerekir. Bir felsefeci ve akademisyen olarak Brad'in becerileri yine onun öğretmenlik becerilerince aşılabilir ancak; nice vaktimi ondan öğrenmekle geçirdiğim için kendimi talihli sayıyorum. Calvin belki Brad kadar tertipli olmayabilir fakat onun ilgisini çekmeyi becerbildiğim zamanlarda gezegende (ve belki de evren(ler)de) onun kılavuzluğundan daha iyisini sunabilecek kişilerin sayısının çok fazla olmadığından emindim. Phillip felsefeye ve akademisyenliğe belli bir mesafeden bakarken onu aynı zamanda ciddiye de alabilen nadir azınlıktan biri oldu (en azından benim tecrübe ettiğim kadarıyla). Ayrıca, bu üç adamın yaptığımız işi eğlenceli kıldıklarını da söylemeliyim.

Bu üç kişinin dışında, kendimi elbette borçlu saydığım pek çok kişi var. Bu listenin başında, kuzey ülkelerinden cana yakın arkadaş-

larım, bilhassa Lilli Alanen, Eyjólfur K. Emilsson ve Olli Koistinen gelir. Yine en başta geleceklerin arasında erken modernlerin memleketinden ve aynı (hatta zaman zaman alışılmadık) ölçüde cana yakın olan arkadaşlarım, bilhassa John Carriero, Alan Gabbey, André Gombay, Fabrizio Mondadori ve Steve Nadler var.

Sözü edilenlerin dışında Hans Blom, Deborah Brown, Ed Curley, Michael Della Rocca, Aaron Garrett, Don Garrett, Louis-Philippe Hodgson, Terry Irwin, Susan James, Charlie Jarrett, Richard Kraut, Henrik Lagerlund, Mike LeBuffe, Tony Long, Frédéric Manzini, Stephen Menn, Don Rutherford, Chris Shields, Justin Steinberg, Valterri Viljanen ve Catherine Wilson ile yaptığımız tartışma ve yazışmalardan çok büyük ölçüde yararlandım. Burada kendi üniversitemde, meslektaşlarım Rahul Kumar ve Steve Leighton'a ve dahi farklı farklı sınıflardan öğrencilerime (özellikle de Torin Doppelt, Elyse Platt ve Erich Schaeffer'a) teşekkür etmek isteği ve gereği duyuyorum.

Cambridge University Press'ten Hilary Gaskin, koşulların gerektirdiğince, kimi zaman sabırlı ve kimi zamansa tahrikkâr olmak suretiyle mükemmel bir editörlük yaptı. Onun yardımcıları olan Anna Lowe ve Rosemary Crawley hep yerinde ve faydalı tavsiyelerde bulundular. Gaskin ile ekibinin yetkinliği, ayrıca, metnimi incelemek üzere belirledikleri, isimleri meçhul hakemlerde de kendisini gösterdi. Hakemlerin hazırladıkları raporlar etraflı, eleştirel, sert – ve son derece faydalıydı. Yoğun emekleri için onlara minnettarım.

Bu metin üzerine çalışma sürecimin farklı aşamalarında Queen's University ve SSHRC tarafından çeşitli finansal yardımlar sağlandı. Destekleri için müteşekkirim.

Son olarak aileme geleyim. Sonlu üç *modusumuz* olan Magnolia, Gus ve Poppy benim için sınırsız sevincin sonsuz kaynakları oldular. Onlara benim için ne denli anlam ifade ettiklerinin bilgisini -bu bilgi upuygun olmasa da- verebilmiş olduğumu umuyorum yalnızca. Eşim Sabra için de aynısı geçerli.

Herkese çok teşekkür ederim.

Şimdi başka türden bir şükran sunmam gerek. Bu cildin çok büyük kısmı yeni olmakla birlikte, daha önce yayımlanmış olan yazılardan fikir ve metin düzeyinde yer yer yararlandım. Bu örnekleri burada şükranla anıyor olmaktan memnuniyet duyuyorum:

* **1. Bölüm**'de Jon Miller, 'Spinoza and the Stoics on substance monism', *The Cambridge Companion to Spinoza's Ethics* içinde, ed. Olli Koistinen, © Cambridge University Press, 2009, s. 99-117'deki içerikten yararlanıldı. İzin alınarak yeniden basıldı.

* **4. Bölüm**'de Jon Miller, 'Spinoza's axiology', *Oxford Studies in Early Modern Philosophy* içinde, ed. Daniel Garber & Steven Nadler, II. Cilt, s. 149-172'deki içerikten yararlanıldı.

* **5. Bölüm**'de aslen ilk olarak 'A distinction regarding happiness in ancient philosophy', *Social Research: An International Quarterly of the Social Sciences* içinde, 77. Cilt, 2. Sayı (2010, Yaz), s. 595-624' künyesiyle yayımlanan metnin içeriğinden yararlanıldı. Social Research'ün <www.socres.org> izniyle kullanıldı.

* **5. Bölüm**'de ayrıca 'Spinoza on the life according to nature', *Essays on Spinoza's Ethical Theory* içinde, ed. Andrew Youpa & Matthew Kisner, Oxford University Press, 2014 künyesiyle yayımlanan içerikten kısmen yararlanıldı.

Son olarak, 1.-5. Bölümlerin hemen başlarında yapılan alıntılar için ya Long & Sedley (1987)'den ya da Curley'nin Spinoza çevirisinden (Spinoza (1985)) yararlanıldı. Long & Sedley'den yapılan alıntılar Cambridge University Press'in izniyle, Spinoza'dan alıntılananlar ise Princeton University Press'in izniyle kullanıldı.